

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi säteilylain 75 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi säteilylain 75 §:n muuttamisesta (HE 76/2023 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Vesa Pekkola, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Saara Karttunen, sosiaali- ja terveysministeriö
- harjoittelija Maiju Vallittu, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Tommi Toivonen, Säteilyturvakeskus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- oikeusministeriö
- puolustusministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi säteilylakia. Muutokset koskisivat umpilähteiden käytön jatkamista laissa säädetyn määräajan jälkeen. Umpilähteellä tarkoitetaan sellaista radioaktiivista ainetta sisältävää säteilylähdetä, jonka rakenne tai ominaisuudet estävät radioaktiivisen aineen leviämisen ympäristöön.

Esityksen mukaan toiminnanharjoittajalle myönnettyssä turvallisuusluvassa voitaisiin sallia sellaisen umpilähteen käyttö, jonka vaatimuksenmukaisuuden osoittamisesta on kulunut yli 40 vuotta. Ehdotus merkitsisi poikkeusta pääsääntöön, jonka mukaan umpilähde on poistettava käytöstä viimeistään, kun 40 vuotta on kulunut sen vaatimuksenmukaisuuden osoittamisesta. Käytön jatkamisen edellytyksenä olisi, että umpilähteen eheydestä ja turvallisesta käytöstä on varmistuttu eikä umpilähteen poistaminen käytöstä tai korvaavan umpilähteen hankkiminen ole kohtuudella toteutettavissa.

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2023 vp

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian syksyllä 2023 ja viimeistään 15.12.2023. Jos toiminnanharjoittaja on kahden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta hakenut turvallisuusalupaa umpilähteelle, jonka vaatimuksenmukaisuuden osoittamisesta on kulu-
nut vähintään 40 vuotta, umpilähteen käyttöä saisi jatkaa niin kauan kuin Säteilyturvakeskus on ratkaissut hakemuksen.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi säteilylakia siten, että umpilähteiden käyttöä voidaan tiettyin edellytyksin jatkaa säteilylain 75 §:ssä säädetyn 40 vuoden määräajan jälkeen. Umpilähteellä tarkoitetaan sellaista radioaktiivista ainetta sisältävää säteilylähdettä, jonka rakenne tai ominaisuudet estävät radioaktiivisen aineen leviämisen ympäristöön.

Säteilylain (859/2018) 75 §:n 4 momentin mukaan umpilähde on poistettava käytöstä viimeistään, kun 40 vuotta on kulunut sen vaatimuksenmukaisuuden osoittamisesta. Ehdotetun muutoksen mukaan Säteilyturvakeskus voi jatkossa kuitenkin päättää umpilähteen käytön jatkamisen sallimisesta määräajan jälkeen enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Edellytyksenä käytön jatkamiselle on, että umpilähteen eheydestä ja turvallisesta käytöstä on varmistuttu sekä se, että umpilähteen poistaminen käytöstä tai korvaavan umpilähteen hankkiminen ei ole kohtuudella toteutettavissa.

Valiokunnan saamassa puolustusministeriön lausunnossa viiden vuoden jatkokäyttöaikaa pidetään liian pitkänä ja katsotaan, ettei hallituksen esityksessä ole tuotu riittävän tarkasti esille sitä, miten 40 vuoden käyttörajan ylittäneiden umpilähteiden riskejä arvioidaan. Tämän vuoksi lausunnossa ehdotetaan, että käytön jatkaminen tulisi sallia enintään vuodeksi kerrallaan edellyttäen, että käytön jatkamisesta tehdään perusteellinen riskinarviointi ja hyväksytään jatkokäytöstä aiheutuva jäännösriski.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan viiden vuoden määräaikaan on päädytty, koska umpilähteitä on erilaisia ja niiden käyttöolosuhteet vaihtelevat. Esimerkiksi laboratoriokäytössä olevat umpilähteet säilyvät hyväkuntoisina pitkään, jolloin olisi epätarkoituksenmukaista niiden osalta hakea uutta jatkolupaa vuoden välein. Lisäksi käytön jatkaminen edellyttää esityksen mukaan aina tapauskohtaista arviota, ja lisäajan myöntämisen edellytykset ovat tiukat. Lisäaika voidaan esityksessä ehdotetun mukaan myöntää vain, mikäli umpilähteen turvallisesta käytöstä on varmistuttu.

Hallituksen esityksen perustelujen ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarkoituksenmukaisena ja perusteltuna ja kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2023 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 76/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 9.11.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Saara-Sofia Sirén kok
varapuheenjohtaja Lauri Lyly sd
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Anders Norrback r
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Mikko Polvinen ps
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Timo Suhonen sd
varajäsen Mia Laiho kok
varajäsen Ville Valkonen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen